

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ	XVII
ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	XIX
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	XXI
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 Ο ΠΟΛΕΜΟΣ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η ΚΑΤΟΧΗ, Α΄ : Ο ΠΡΩΤΟΣ ΚΑΙΡΟΣ	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Η ΚΑΤΟΧΗ, Β΄ : ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ	21
Η Πολιτική Ηγεσία απουσίασε από τη Δράση	21
Τα Όπλα θα χρειαστούν! Μην τα δίνετε στους Γερμανούς	23
Ακαθοδήγητοι οι Αξιωματικοί	25
Οι Εξόριστοι	29
Οι Εξόριστοι της Κιμώλου	31
Η Αθήνα της Πείνας: Μια Περιουσία για Έναν Τενεκέ Λάδι	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΣΤΗΝ ΑΜΦΙΣΣΑ	34
Στην Άμφισσα	34
Μαρτυρίες από την Περιοχή, 1	36
Μαρτυρίες από την Περιοχή, 2	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Η ΙΤΑΛΙΚΗ ΚΑΤΟΧΗ	46
Στην Άμφισσα	46
Οι Καπεταναίοι στον Αγώνα	50
Οι Καραλιβαναίοι	54
Ο Παπα-Μίλτος	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ΟΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ	61
Γενικά	61
ΕΑΜ-ΕΛΑΣ	66
Ο ΕΔΕΣ	71
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 ΠΑΡΝΑΣΣΙΔΑ: ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ	75
Χρονικό	75
Μαρτυρίες, 1	77
Μαρτυρίες, 2	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ΑΝΤΑΡΤΕΣ ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ	88
Χρονικό	88
Μαρτυρία: «Μια Γαλέτα μού έδειξε το Δρόμο για τα Βουνά»	93
Μαρτυρία: Η Μάχη στο Μοναστήρι του Άι-Λια	94
Δεσφίνα: Επεισόδιο της Αντίστασης, 22 του Μάρτη 1942	96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9	Η 8Η ΟΜΑΔΑ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ.....	99
	Η Συγκρότηση	99
	Οι Πρώτοι Αντάρτες στον Παρνασσό	105
	Μαρτυρία: Η Εκτέλεση του Γρίβα	108
	Μαρτυρία: Ο Αφοπλισμός των Χωροφυλάκων στη Δρέμισα	112
	Η Μάχη στη Ρεκά της Γκιώνας: Μαρτυρία 1	114
	Η Μάχη στη Ρεκά της Γκιώνας: Μαρτυρία 2	117
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10	ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ: ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΗ ΡΕΚΑ	122
	Μετά τη Ρεκά	122
	Η Μάχη στο Κρίκελλο	125
	Η Μάχη στο Μικρό Χωριό	130
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11	ΟΙ ΕΓΓΛΕΖΟΙ ΣΤΗΝ ΓΚΙΩΝΑ, Α΄	135
	Χρονικό	135
	Η Δολιότητα των Άγγλων	139
	Τα Αριστερά Άρβυλα...!	141
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12	ΟΙ ΕΓΓΛΕΖΟΙ ΣΤΗΝ ΓΚΙΩΝΑ, Β΄	144
	Οι Εγγλέζοι της Αποστολής	144
	Ο Έντι	148
	Το Χωριό θα καεί... ..	149
	Ντον Στοτ: Μαρτυρίες	150
	Το Αίνιγμα μιας Προβοκάτσιας	150
	Υπόθεση Ντον Στοτ	154
	Η Καρούτα στις Φλόγες	157
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13	Ο ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΣ	159
	Η Ανατίναξη της Γέφυρας: Χρονικό	159
	Η Προετοιμασία	166
	Η Διαταγή Επιχείρησης	168
	Τα Μνήματα είναι Ιταλικά...!	170
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 14	Ο ΑΡΗΣ, Α΄	173
	Γενικά	173
	Μαρτυρία: «Όπου περνούσε, τα Άψυχα έπαιρναν Φωτιά...»	182
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 15	Ο ΑΡΗΣ, Β΄	185
	Ο «Άλλος» Άρης στο Στόχαστρο της Κριτικής	185
	Ο Άρης ξεκινάει στα Βουνά της Ρούμελης	188
	«Γεννημένος Ηγέτης...», 1: «Σκληρός όταν έπρεπε-τον λάτρευαν οι αντάρτες»	190
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 16	Ο ΑΡΗΣ, Γ΄	195
	«Γεννημένος Ηγέτης...», 2	195
	«Ο Άνθρωπος του Λαού»	198
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 17	1943: Η ΑΠΟΓΕΙΩΣΗ, Α΄	201
	Χρονικό	201
	Η Μάχη στον Προφήτη Ηλία: 17 Φεβρουαρίου 1943	208

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 18 1943: Η ΑΠΟΓΕΙΩΣΗ, Β΄	211
«Έτσι τιμωρούνται οι Προδότες»: Οι Κρεμασμένοι στα Χωράφια του Αλευρά	211
Η Δασκάλα και ο Γυρολόγος	213
Η Εκτέλεση του Τασσόπουλου	214
Έφοδος στις Φυλακές Λειβαδιάς: 8 Μαρτίου 1943	215
Οι Γκράδες της Μαργιολάτας: 9 Μαρτίου 1943	220
Τοπόλια: Τα Μεταλλεία Βωξίτη στον Αέρα...!	223
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 19 Ο ΕΛΑΣ: Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΑΚΤΙΚΟ ΣΤΡΑΤΟ	225
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 20 Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑ-ΘΥΜΙΑΣ: 7-4-1943	230
Μάρτιος-Απρίλιος 1943	230
Η Μάχη της Αγια-Θυμιάς: Μαρτυρία 1	231
Η Μάχη της Αγια-Θυμιάς: Μαρτυρία 2	234
Η Μάχη της Αγια-Θυμιάς: Μαρτυρία 3	237
Η Μάχη της Αγια-Θυμιάς και η Πυρπόληση της Βουνιχώρας	241
Και Εκτέλεση στη Βουνιχώρα	243
Αγια-Θυμιά: 1η Οκτωβρίου 1944, Ενάμιση Χρόνο μετά τη Μεγάλη Μάχη	244
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 21 ΔΕΣΦΙΝΑ	247
Τις Πρώτες Μέρες Ίδρυσης του ΕΛΑΣ	247
Ο Άρης στη Δεσφίνα: 25 Μαρτίου 1943	249
Η Εθνική Γιορτή	251
Δεσφινιώτες στον Αγώνα	256
Ο Νίκος Καρβούνης στη Δεσφίνα το 1942	257
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 22 ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΣΑΡΑΦΗΣ	260
Γενικά	260
Μαρτυρία	264
Στον ΕΛΑΣ	265
Μια Εκτυρσοκρότηση	270
Λήμμα Εγκυκλοπαίδειας	271
Ο Κ. Πυρομάγλου για τον Σαράφη	273
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 23 ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΑΚΗ ΔΡΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ Κ.Ε. ΤΟΥ ΕΛΑΣ	276
Μάχες και Δολιοφθορές στη Λοκρίδα	276
Άγιος Κωνσταντίνος: Η Μάχη και ο Καραλίβανος	278
Το Ντισμπάργκο του Καραλίβανου: 14 Απριλίου 1943	281
Απόηχοι από τη Μάχη στο Δαδί	287
Δαδί: Επιδρομή στο Σταθμό, 15 Απριλίου 1943	288
Δαδί: Μετά τη Μάχη στο Σταθμό	293
Ένας απολογισμός...	294
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 24 ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΠΑΥΛΙΑΝΗΣ	295
Το Γενικό Πλαίσιο των Επιχειρήσεων	295
Η Μάχη της Παύλιανης: 4 Ιουνίου 1943	297

Παύλιανη: Η Φοράδα του Διαμαντή	304
Οι Εκκαθαριστικές επιχειρήσεις των Ιταλών, 21 Μαΐου - 9 Ιουνίου 1943	305
Οι Εκκαθαριστικές επιχειρήσεις στον «Ερημο» Παρνασσό:	
«Τούτι παρτζάνι μόρτο...!»	309
Η Μεγάλη Σύναξη στο Μαυρολιθάρι: Άνοιξη 1943	310
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 25 ΟΙ ΕΦΕΔΡΟΕΛΑΣΙΤΕΣ ΤΟΥ ΔΑΔΙΟΥ ΚΑΙ Ο	
ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ ΣΤΟ ΜΑΥΡΟΛΙΘΑΡΙ	320
Στην Οίτη και την Γκιώνα	320
Πάτερ Ανυπόμονος, ο Ανταρτόπαπας δίπλα στον Άρη	322
Μπαράζ Δολιοφθορών «Παραπλάνησης»: 21 Ιουνίου - 15 Ιουλίου 1943	324
Παραπλανητική Επιχείρηση «Animals»	326
Η Ανατίναξη της Γέφυρας Ασωπού και ο Βομβαρδισμός του Σταθμού στο Δαδί	328
Διαταγή Μπέκερτ	333
Μήνυμα Ούιλσον	333
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 26 ΟΙ ΝΕΟΙ ΘΕΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ: ΛΑΪΚΗ	
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΛΑΪΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ, ΛΑΪΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ	335
Νέοι Θεσμοί	335
«Η Γένεση ενός Νέου Κράτους...»	337
Οι Εκλογές για το Εθνικό Συμβούλιο	339
Πρώτη Κοιτίδα: Η «Γούρνα» του Φουρνά	340
Κρίση του Κ. Μ. Γουντχάουζ	341
Το «Άλλο» Κράτος του Βουνού	342
ΚΓΣΑ – Απόπειρα Κωδικοποίησης: Για τη Λαϊκή Αυτοδιοίκηση, τη Λαϊκή	
Δικαιοσύνη, τη Λαϊκή Παιδεία, τα Θέματα Τάξης και Ασφάλειας,	
Οικονομίας, Εκκλησίας... ..	344
Λαϊκή Αυτοδιοίκηση: Το Πρώτο Ξεκίνημα από Ευρυτανία-Φθιώτιδα-Φωκίδα ...	348
Η Παιδεία στην Αντίσταση	349
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 27 ΟΙ ΜΑΧΕΣ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1943: ΚΑΖΑ - ΧΙΛΙΟΜΕΤΡΟ 51	355
Αύγουστος 1943	355
Η Μάχη της Κάζας, στις 13 Αυγούστου 1943, και	
ο «Ατρόμητος» Θεοχάρης Πολύχρονος	356
Ενέδρα στο «Σαλίγκαρο»	358
Η Μάχη στο 51 - Χάνι Νικολούλια: 31 Αυγούστου 1943. Μαρτυρία 1	359
Η Μάχη στο 51: 31 Αυγούστου 1943. Μαρτυρία 2	365
Ο δρόμος της τιμής περνούσε από το πέρασμα του 51. Μαρτυρία 3	367
Η Μάχη από Τοπόλια μέχρι το 51ο Χιλιόμετρο. Μαρτυρία 4	370
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 28 Ο ΕΛΑΣ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ: ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ ΤΟΥ 1943	
ΜΕΧΡΙ ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ ΤΟΥ 1944	372
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 29 Η ΕΠΟΝ	377
Γενικά	377
Οι Ανταρτοεπονίτες της Φωκίδας	380
Οι Επονίτες της Αγόριανης	382

Η Συνδιάσκεψη της ΕΠΟΝ Φωκίδας	384
Οι Πρώτες Προκηρύξεις της ΕΠΟΝ	384
Η ΕΠΟΝ για τον Πολιτισμό και την Ψυχαγωγία	385
Η Επονίτικη <i>Νέα Γενιά</i>	388
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 30 Η ΣΥΝΘΗΚΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΤΩΝ ΙΤΑΛΩΝ ΤΗΣ	
ΑΡΑΧΩΒΑΣ: 13 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1943	394
Χρονικό	394
Συνθηκολόγηση: Συναγεμμός στην Πάνω Αγόριανη	397
Η Μάχη της Αράχωβας: 10-14 Σεπτεμβρίου 1943	398
Οι Ενισχύσεις δεν πέρασαν	409
Ο Απολογισμός της Μάχης	410
Μια Άλλη Μαρτυρία	410
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 31 ΣΕΡΝΙΚΑΚΙ: ΤΑ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΣΤΗΝ	
ΑΡΑΧΩΒΑ ΚΑΙ Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΣΚΑΛΟΥΛΑΣ	415
Γενικά	415
«Ντου» στις Ιταλικές Αποθήκες Όπλων της Ιτέας	416
Το Σερνικάκι στην Αντίσταση	420
Σερνικάκι: Η Μαχητική Ομάδα στη Μάχη της Αγια-Θυμιάς	425
Το Λαϊκό Δικαστήριο συνεδριάζει στο Σερνικάκι	432
Σερνικάκι: Τα Θύματα του Αγώνα	435
Σερνικάκι 1941-1944: «Έγραψε Ιστορία...»	436
Η Μάχη της Σκαλούλας: 14 Σεπτεμβρίου 1943: Μαρτυρία 1	442
Τάκης Παπαϊωάννου	446
Η Μάχη της Σκαλούλας κατά των Γερμανών: Μαρτυρία 2	446
Η Μάχη της Σκαλούλας. Μαρτυρία 3	448
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 32 ΟΙ ΑΓΟΡΙΑΝΕΣ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ ΣΤΟΝ ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟ ΑΓΩΝΑ	450
Χρονικό	450
Οι Αμερικανοί Αεροπόροι και η Μάχη της Αγόριανης	451
Πάνω Αγόριανη: Το Άλλο Πέρασμα για την Ελεύθερη Ελλάδα	453
Τα Θύματα της Επιδρομής	458
Οι Δυο Αγόριανες Παρνασσού στους Αγώνες της Αντίστασης:	
Θύματα και Καταστροφές	459
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 33 ΟΙ ΜΕΓΑΛΕΣ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΩΝ:	
2 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ ΜΕ ΜΕΣΑ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1943	463
Χρονικό	463
5ο Τάγμα Παρνασσίδας: Μετακίνηση στην Πάρνηθα	464
Πορεία για τα ΔερβENOχώρια	466
Μια Απίθανη Συνάντηση	468
Το Αντάρτικο στα ΔερβENOχώρια: Το Ξεκίνημα – Αύγουστος 1942	469
ΔερβENOχώρια, Οκτώβριος 1943: Η Σύνθεση και Διάταξη	
των Αντάρτικων Τμημάτων	470

Η Μάχη της Πύλης	473
Οι Μάχες στα Δερβενοχώρια: 16-18 Οκτωβρίου 1943	476
Ο Αττικής και Μεγαρίδας Ιάκωβος, Έξοχος Πατριώτης και Γενναίος Ιεράρχης από το Γαλαξίδι	481
Ο «Τραγικός» Ήρωας Στέφας Δερβενοχωρίτης	483
Φονικές Μάχες στα Δερβενοχώρια: 17-19 Οκτωβρίου 1943	486
Απολογισμός της Μάχης στα Δερβενοχώρια	500
Οι Γερμανοί για τη Μάχη στα Δερβενοχώρια	500
Αγωνιστές από το Τάγμα Παρνασσίδας στις Μάχες στα Δερβενοχώρια	502
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 34 Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΙΧΑΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ	506
Επί τον Τύπον των Ήλων	506
Η Αντιπαράθεση	509
Μπροστά στον Εμφύλιο: Η Μεγάλη Ένοπλη Σύγκρουση ΕΑΜ-ΕΔΕΣ	515
Το 42ο Σύνταγμα του ΕΛΑΣ και η Σύγκρουση ΕΛΑΣ-ΕΔΕΣ στην Ήπειρο	523
Το 42ο Σύνταγμα Ρούμελης: Από την Ήπειρο στη Φωκίδα (Μάχες στην Άμφισσα, στο 51 Χιλιόμετρο και στα Καστέλια)	529
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 35 ΤΑ ΣΩΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΕΝΟΠΛΟΣ ΔΩΣΙΛΟΓΙΣΜΟΣ.....	532
Χρονικό	532
Η Πολιτοφυλακή: Μια Ακόμα Εκδοχή των Ταγμάτων Ασφαλείας που απέτυχε... ..	534
Τάγματα Ασφαλείας: Ο Ένοπλος Δωσιλογισμός	537
Στους Γαργαλιάνους: 22 Σεπτεμβρίου 1944	544
Ντοκουμέντα Συνεργασίας με τον Κατακτητή	544
Συγχαρητήρια Παπαδόγκωνα προς Χίτλερ (27-7-1944)	548
Μια Απόρρητη Διαταγή και Σχολιασμός της	550
Φαντασιώσεις μιας «Γερμανοβρετανικής Συνεργασίας»	552
Περιγραφή Ομιλίας Συνταγματάρχη Πούλου	552

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η αγάπη, το χρέος και η ευθύνη καθόρισαν τόσο την απόφαση για την έκδοση του τελευταίου βιβλίου του συζύγου μου Γιώργου Γάτου όσο και την πορεία για την υλοποίησή της. Πορεία δύσκολη υπό το βάρος και τη φόρτιση της απώλειάς του. Αλλά και επίπονη γιατί ήθελα και έπρεπε να είμαι προσηλωμένη σ' αυτό που εκείνος οραματίστηκε, μια και το έργο αυτό δεν ήταν απλά ένα ακόμη βιβλίο. Ήταν ένα έργο ζωής και ιστορικής παρακαταθήκης για τον τόπο του. Τον τόπο που αγάπησα κι εγώ σαν δικό μου. Τον τόπο στον οποίο, αν και πολίτης του κόσμου, πάντα επέστρεφε και για τον οποίο πάντα πάσχιζε δυναμικά, προωθώντας οτιδήποτε αφορούσε τον πολιτισμό και τη γνώση, ιδιαίτερα στις περιόδους των πρώτων νεανικών καθώς και των τελευταίων χρόνων της ζωής του.

Το έργο αυτό έχει τις ρίζες του σε μία από τις πρώτες μεγάλες δημοσιογραφικές του έρευνες με τίτλο «Η ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ» που δημοσιευόταν καθημερινά στην εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» από τον Αύγουστο του 1975 έως και τον Ιανουάριο του 1976. Η ιδέα να ασχοληθεί με την ιστορία της Εθνικής Αντίστασης στη Φωκίδα δεν τον εγκατέλειψε ποτέ αλλά άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά την τελευταία περίοδο της συγγραφικής του διαδρομής, περίπου το 2006. Δούλεψε με το γνωστό πάθος του αλλά και με μια ξένη προς τον χαρακτήρα του αγωνία που ίσως σχετιζόταν με το προαίσθημα της μη ολοκλήρωσης και που δυστυχώς βγήκε αληθινό. Συνέλεξε το υλικό του, ιστορικό και φωτογραφικό, μέσα από εκατοντάδες πηγές αναζητώντας το σε βιβλιοθήκες και ιστορικά αρχεία, αρχεία εφημερίδων και περιοδικών, αλλά και σε μαρτυρίες των λιγοστών πλέον ανθρώπων που έζησαν τα γεγονότα, τους οποίους κατάφερε να εντοπίσει και να συναντήσει. Η συγγραφή του έργου βασίστηκε στη σύνθεση και επεξεργασία του υλικού αυτού και έγινε με απόλυτη προσήλωση στην αντικειμενικότητα και την αναζήτηση της αλήθειας, στοιχεία που καθόριζαν, μαζί με το πάθος και την ευθύτητα, τους κοινωνικούς του αγώνες, την επαγγελματική του πορεία και τη ζωή του όλη.

Μεγάλο μέρος του βιβλίου, επιμελημένο ειδικά από τον ίδιο, δημοσιεύθηκε στην τοπική εφημερίδα «Εν Δελφοίς». Είχε προλάβει να επιλέξει και να συνθέσει το εξώφυλλο, με τη φωτογραφία ενός μνημειώδους έργου, αφιερωμένου στα θύματα του στρατοπέδου συγκέντρωσης Μαουτχάουζεν, του σημαντικού γλύπτη και αντιστασιακού Μέμου Μακρή, που ευγενικά παραχώρησε η κόρη του Κλειώ Μακρή, την οποία

ευχαριστώ θερμά, κι ακόμη να συντάξει μια συγκινητική αφιέρωση προτού φύγει από τη ζωή. Μετά πήρα τη σκυτάλη εγώ, πραγματοποιώντας την επιθυμία του για την έκδοση ενός βιβλίου με τις πιο λαμπρές σελίδες της ιστορίας της περιοχής και ταυτόχρονα πανελλαδικής σημασίας - όπως επέμενε να υποστηρίζει - που αφορά όχι μόνο στους ανθρώπους του τόπου του αλλά ασφαλώς σε όλους όσους ενδιαφέρονται για την ιστορική αλήθεια και γνωρίζουν ότι το μέλλον πρέπει να πατάει σ' αυτήν.

Χωρίς τη βοήθεια του φίλου μας Παύλου Παπαχριστοφίλου, εκδότη, το βιβλίο αυτό δεν θα έφτανε στον προορισμό του. Τον ευχαριστώ από την καρδιά μου όχι μόνο για τη συμβολή του στην έκδοση του βιβλίου αλλά και για την ιδιαίτερη σχέση του με το Γιώργο, έντονη, ανατρεπτική, και δεμένη με βαθιά αγάπη και εκτίμηση.

Η βοήθεια του Βαγγέλη Τσέτσα, τόσο στη δυσκολότατη τακτοποίηση του υλικού όσο και στη μορφοποίηση του βιβλίου, ήταν πολύτιμη. Σημαντική η παρουσία των φίλων που ήταν κοντά, πλαισιώνοντας υποστηρικτικά κάθε προσπάθεια τόσο του Γιώργου όσο και δική μου στη συνέχεια, με ιδιαίτερη αναφορά στο φίλο Δημήτρη Παλούκη που με πάντα αμείωτο ενδιαφέρον και αίσθημα ευθύνης απέναντι στη μνήμη και το έργο του συνεισέφερε σημαντικά, με τη συνεργασία του κ. Γιάννη Κολιαβά, στον τελικό έλεγχο και τη διόρθωση του βιβλίου.

Θερμές ευχαριστίες προς όλους.

Η λειτουργία του παραρτήματος της βιβλιοθήκης της Άμφισσας που δημιουργήθηκε από τους 12.000 περίπου τόμους που δώρισε ο Γιώργος καθώς και η αξιοποίηση του εξαιρετικού αρχείου που μου κληροδότησε, θα είναι η συνέχεια του έργου του. Ελπίζω και εύχομαι να τα καταφέρω και σε αυτό, κάτω από το δίχτυ αγάπης και υποστήριξης που αποτελούν για μένα, η κόρη μου, η οικογένεια, οι φίλοι και κυρίως η πάντα ζωντανή μνήμη του.

ΚΡΙΝΙΩ ΒΛΑΧΟΥ ΓΑΤΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Εθνική Αντίσταση, το θέλουμε - δεν το θέλουμε, στάθηκε από τις λαμπρότερες και πλέον σημαντικές, τις πλέον παλλαϊκές, μαχητικές και αγωνιστικές περιόδους στη μακρά ιστορική διαδρομή της Άμφισσας και γενικότερα της Φωκίδας, από τα πελασγικά χρόνια μέχρι τα τελευταία, στις μέρες μας.

Με την έκδοση αυτή πρόθεσή μου είναι να καταγραφούν, να περισωθούν και να διασφαλιστούν, πριν να είναι αργά –από μια άποψη, είναι κιόλας αργά–, όσες πληροφορίες, μαρτυρίες και ντοκουμέντα έχουνε δει τη δημοσιότητα και έχουν αποτυπωθεί σε «χαρτί» για την περίοδο αυτή και γι' αυτόν τον συγκεκριμένο τόπο. Στόχος είναι να συλλεχθεί και να μελετηθεί το αρχικό αυτό πρωτογενές υλικό και κάποτε, με την προσθήκη και νέου –που αισιοδοξούμε να προκύψει από αρχεία, γραπτά μνημόνια και άλλες σχετικές καταγραφές–, να γίνει δυνατό να φωτιστούν ολόπλευρα και όσο γίνεται πιο αντικειμενικά οι πρόσφατες και πλέον λαμπρές, επιμένω, σελίδες ιστορίας της περιοχής και, γιατί όχι, και η πανελλαδική σημασία τους: διεξοδικά, αξιολογικά και προπαντός με στέρεες και πειστικές ερμηνείες για τα γεγονότα και τα συμβάντα, για τα πρόσωπα και τα πεπραγμένα τους –με τα λάθη, τις αντινομίες, τις αντιφάσεις και, φυσικά, και με τις εκατέρωθεν επιδιώξεις, συγκρούσεις και αμφισβητήσεις τους–, όπως ακριβώς υπήρξαν και έγιναν. Και μαζί, να καταστεί δυνατό να δοθεί στις νέες γενιές, που δεν έζησαν τα δρώμενα, ένα συνολικό, ελεγμένο και αξιολογημένο υλικό, μια συγκροτημένη καταγραφή, μια καθαρή εικόνα της ιστορίας του τόπου τους.

Δυστυχώς, η κύρια και κατεχοχίν επικεντρωμένη βιβλιογραφία για την Κατοχή και την Αντίσταση στην Άμφισσα και τη Φωκίδα είναι εξαιρετικά περιορισμένη και δυσεύρετη σήμερα, και σε ένα βαθμό και υποκειμενική, μια και γράφηκε από πρωταγωνιστές και προπάντων «εν θερμώ», στον απόηχο του Εμφυλίου Πολέμου.¹ Πέρ' απ' αυτό, δεν υπάρχει τίποτα το ιδιαίτερα καινούργιο, διαφωτιστικό και σημαντικό, συγκεντρωμένο και, προπαντός, επικεντρωμένο στον τόπο αυτό, για την ταραγμένη, θυελλώδη και συγκλονιστική εκείνη εποχή, πλην κάποιων, αρκετών βέβαια,

1. Βλ. (με βάση τις συντομογραφίες που τηρούνται και στη συνέχεια) Νικηφόρος, Αντάρτης· Καϊμάρας, Ιστορία· Κούτρας, ΕΑ· Παπαγιαννόπουλος, 5/42· ακόμα το γενικότερο έργο του Πυρομάγλου· και, με κάποιες επιφυλάξεις, τα βιβλία των επικεφαλής της Βρετανικής Αποστολής στα Βουνά: Woodhouse, Μήλο της Έριδος, και Myers, Περιπλοκή.

δημοσιευμάτων καταχωνιασμένων και κατεσπαρμένων, και κυρίως ξεχασμένων και δυσπρόσιτων, στον περιοδικό, τον καθημερινό και πολύ λιγότερο στον τοπικό τύπο.

Είναι φανερό ότι οι πρωταγωνιστές, όσο και οι δραστήρια συμμετέχοντες, ή χάθηκαν μέσα στη δίνη του Εμφυλίου και της προσφυγιάς ή φύγανε από τη ζωή χωρίς να καταθέσουν τη μαρτυρία τους – που, άλλωστε, και το κυριότερο, ποτέ και από κανέναν δεν ζητήθηκε. Έτσι, ο ένας κοντά στον άλλον φεύγουνε, λίγοι απόμειναν ακόμα, και ο τόπος μας ερήμωσε πια από τους κατοχικούς αγωνιστές και τους παλιούς αντάρτες. Και ο κίνδυνος επί θύραις, υπαρκτός και απολύτως σοβαρός: η ιστορία της περιοχής για τη συγκλονιστική εκείνη κατοχική περίοδο να γραφτεί χωρίς αυθεντικές προσωπικές μαρτυρίες ή με ελάχιστο πρωτογενές υλικό· μονάχα με κάποια σύντομα και συχνά επουσιώδη, κάποτε και στριμωγμένα και περιθωριακά, συγκολλημένα αποσπάσματα, σκόρπια στην ύλη της μιας ή της άλλης γενικής κατοχικής ιστορίας. Όπως ακριβώς έγινε και με το ρόλο και τα ιστορικά δρώμενα της περιοχής στα συνολικά πεπραγμένα της ιστορίας του Εικοσιένα.

Ασφαλώς υπάρχουν κάποια περιθώρια ακόμα: κάποια καταχωνιασμένα αρχεία, κάποιες απόμερα λησμονημένες καταγραφές, με σημειώσεις και αναμνήσεις. Το επαληθεύουν δυο νέα αυτοβιογραφικά βιβλία που πρόσφατα κυκλοφόρησαν.² Και ένα τρίτο, πρόσφατο κι αυτό, με μια καινούργια οπτική και κάποια νέα στοιχεία για την ΕΚΚΑ - 5/42 Σ.Ε.³ Καιρός να γίνει μια επίμονη, συντονισμένη και επίπονη προσπάθεια για να συγκεντρωθούν και να αρχειοθετηθούν, πριν χαθούνε για πάντα.

Η έκδοση των υλικών αυτών θα πραγματοποιηθεί σε δύο βασικά μέρη, αφού δυο υπήρξαν οι ανεξάρτητοι πόλοι Αντίστασης στην περιοχή: το πρώτο –που τώρα δίνεται στη δημοσιότητα– καλύπτει τη συγκρότηση, ανάπτυξη και δράση του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ· το δεύτερο θα αναφέρεται στη συγκρότηση, ανάπτυξη και δράση του 5/42. Κάθε κεφάλαιο κινείται, όπως και στις αρχικές δημοσιεύσεις, σε δύο κατά κανόνα επίπεδα:

(α') στα Εισαγωγικά Σημειώματα, που δίνουν το γενικό κλίμα και πλαίσιο, την πορεία και συνέχεια των γεγονότων και των περιστατικών, και που βρίσκονται σε στενή σχέση, αναφορά και συστοίχιση με το επόμενο επίπεδο, και

(β') στις Μαρτυρίες, γραμμένες από πρωταγωνιστικά πρόσωπα της Αντίστασης, που αναφέρονται σε γεγονότα, δρώμενα και πρόσωπα της εποχής και συχνά τα σχολιάζουν.

Σταθερή στάθηκε η απόφασή μου να καταγράψω ξερά τα γεγονότα, να σταθώ

2. Του Καστελλιώτη καπετάνιου Γιώργου Χουλιάρα, γνωστού με το ψευδώνυμο Περικλής (Χουλιάρας, Δρόμος) και του αγωνιστή από την Κουκουβίστα (Καλοσκοπή) Γιάννη Ράπη, γνωστού με το ψευδώνυμο καπετάν Κοντοβράκης (Ράπη, Αναμνήσεις).

3. Του στρατηγού και καθηγητή στη Σ.Σ.Ε. Ιωάννη Σ. Παπαθανασίου (Παπαθανασίου, Ε.Κ.Κ.Α.).

αποκλειστικά και μόνο σ' αυτά, χωρίς ερμηνείες και σχόλια, χωρίς προκαταλήψεις και μεροληψίες, αγκυλώσεις και στερεότυπα, εθελουφλία και πάθος· προπαντός, χωρίς στράτευση στο δογματισμό και το φανατισμό. Αν και περάσανε εξήντα σωστά χρόνια από τότε, πιστεύω ότι υπάρχουν, ακόμα, αγκυλωμένες μνήμες στα θέσφατα που προωθούσε η εκατέρωθεν προπαγάνδα, σταματημένες στο ρολόι του μακρινού τότε. Όμως, το βιβλίο αυτό, δεν έρχεται να ξανανοίξει πληγές και παλιούς, άκριτους φανατισμούς, αλλά να προσφέρει ένα πρωτογενές υλικό για την ιστορία του τόπου, για τον ιστορικό που κάποτε θα καταπιαστεί να την καταγράψει. Άλλωστε, η όποια άποψη δεν έχει ούτε αξία ούτε υπόσταση, όταν δίνεται με τον στεγνό και στεγανό μονόλογο ενός γραπτού. Χρειάζεται τον ζωντανό διάλογο για να φυτευτεί και να αποδώσει.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΑΤΟΣ